

Pestprotocol OBS de Toermalijn (of anti-pestprotocol)

Definitie pesten

Pesten is het langdurig/herhaaldelijk uitoefenen van geestelijk en/of lichamelijk geweld door een persoon/groep tegen één of meer medeleerlingen, die niet (meer) in staat is/zijn zichzelf te verdedigen (Kanjor, 2019).

Inhoudsopgave

1.Voorwoord

2.Kernwaarden OBS de Toermalijn

Veilig

Creativiteit

Presenteren

Doelgericht

Samen

3.Wat is pesten

Pesten

Plagen

Signalen van pesten

Oorzaken van pesten

4.Visie van de school op de aanpak van pesten

5.Voorwaarden

6.Preventieve maatregelen op school

Gouden Weken

The Leader in Me

Successpiegel

7.Stappenplan aanpak ruzies en pestgedrag

8.Vijf-Sporen aanpak bij pesten

1.Begeleiding van een kind dat gepest wordt

2.Begeleiding van de pester

3.De middengroep betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem door:

4.Hulp aan de leerkracht

5.Advies aan ouders

9.Aanvullende informatie

Bijlage

Bibliografie

1. Voorwoord

Dit school specifiek pestprotocol komt voort uit het Psychosociaal Veiligheidsplan van Markant Onderwijs (Markant S. M., 2018). Om de context duidelijk te maken zijn er overlappingen met dit Psychosociaal Veiligheidsplan.

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aanpakken. Pesten is een wezenlijk, groot probleem en niet gemakkelijk op te lossen. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen, zowel voor de slachtoffers als voor de degene die pesten. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van kinderen, in het bijzonder door de ouders en door de leerkrachten. Waar het in het tegengaan van pesten uiteindelijk allemaal om draait, is het veranderen van de houding en het gedrag van de leerlingen. De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar, maar ook in lagere en hogere groepen wordt gepest (Markant S. M., 2018) . Dit protocol heeft tot doel het pesten te voorkomen, minimaliseren en op een gedegen manier aan te pakken.

Alle kinderen mogen zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar hierop aanspreken. Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan.

2. Kernwaarden OBS de Toermalijn

De kernwaarden komen voort uit de missie en visie van de school (zie schoolgids). Onze vijf kernwaarden, hierna uitgeschreven, zijn fysiek zichtbaar gemaakt in de gang van de school. Bij alles wat wij ondernemen vragen wij ons af of dit raakvlakken heeft met één of meerdere kernwaarden. Zo niet, waarom doen we het dan? Zo ja, hoe kunnen we dit nog meer waarde (mee)geven?

Veilig

Teamleden, leerlingen en ouders dienen zich veilig te voelen. Daarbij denken wij niet alleen aan een veilige fysieke omgeving, maar zeer zeker ook een omgeving waar je mag zijn wie je bent. Een omgeving waarin je jezelf gehoord voelt. Waar respect is voor elkaars mening en uitgangspunten (ook al krijg je daarbij niet altijd je zin).

Creativiteit

Leren is meer dan rekenen, taal en lezen. We leren ook door verbanden te leggen, 'om te denken', denkbeelden om te zetten in producten. Denken in mogelijkheden en kansen. Daarbij voelen kinderen zich vrij om zich creatief te uiten in een veilige, pestvrije omgeving.

Presenteren

We leven in een snel veranderende maatschappij. Een maatschappij waar de 'ik' voorop lijkt te staan. Door jezelf en/of je product te presenteren, leren we van en met elkaar. De maatschappij zijn we tenslotte samen.

Doelgericht

Handel met het doel voor ogen. Wat wil ik bereiken? Wie en wat heb ik daarbij nodig? Hoe krijg ik bij een ander iets voor elkaar? Hoe creëer ik win-win situaties? Hoe ga ik om met weerstand? Kortom, wij willen onze leerlingen aanleren doelgericht te werken en daarbij de juiste vaardigheden en competenties toe te passen en/of te ontwikkelen.

Samen

Alleen ga je sneller, samen kom je verder. Door samen te werken leer je je eigen opgedane kennis en kunde, je vaardigheden, je sterke punten te gebruiken om met een ander een nog mooier resultaat te boeken. Samen zorgt voor vriendschappen i.p.v. strijd. Niet iedereen is je vriend, iedereen heeft wel eigenschappen waar je voor open staat.

3. Wat is pesten

Pesten

Bij pesten ben je niet gelijk aan elkaar. De pester is vaak sterker of ouder en heeft een grote mond. Anderen kijken vaak tegen de pester op. Pesten gebeurt ook vaak in een groep en telkens is dezelfde persoon de klos. De pester wil pijn doen, vernielen of kwetsen. Pesten gebeurt vaker dan één keer, soms weken – of maandenlang. Het gebeurt meestal zo dat volwassenen het niet merken.

Plagen

Plagen gebeurt vaak spontaan, het duurt niet lang en gebeurt niet dag in dag uit. Bij plagen ben je gelijk aan elkaar; niemand is de baas. Ook liggen de rollen niet vast, de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Plagen gebeurt zonder iemand pijn te willen doen en is daarom vaak leuk en grappig.

Plagen	Pesten
gelijkwaardigheid	machtsverschil
wisselend "slachtofferschap"	hetzelfde slachtoffer
enigszins humoristisch	kwetsend
af en toe	vaak/voortdurend

Signalen van pesten

- altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen
- zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot
- een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven –
- briefjes doorgeven
- beledigen
- isoleren
- buiten school opwachten, slaan of schoppen, op weg naar huis achterna rijden, naar het huis van
- het slachtoffer gaan
- bezittingen afpakken
- schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer

Oorzaken van pesten

Een *pester* pest om macht te krijgen. Door de (stoere) houding gaan anderen tegen de pester opkijken. Soms pest iemand om eigen frustraties af te reageren, uit onmacht of jaloezie. Meestal weet de pester zelf niet goed waarom hij het doet en beseft hij niet wat het met de gepeste doet. Daarom voelt de pester zich niet schuldig. Het was maar een "grapje" (Psychosociaal Veiligheidsplan, Markant Onderwijs, 2018).

4. Visie van de school op de aanpak van pesten

OBS de Toermalijn is een school waar kinderen van 4 t/m 12 jaar in een veilige omgeving, op hun eigen niveau, tot ontplooiing komen op zowel sociaal-emotioneel alsmede cognitief gebied. Door leerlingen te laten weten dat ze er mogen zijn. Ze hebben zelfkennis en durven eigen keuzes te maken. Waardoor onze leerlingen aan het einde van hun basisschoolperiode in staat zijn om vanuit respect en leiderschap goed samen te werken en hun eigen leerroute uit te kunnen zetten. Deze veilige omgeving en respect om elkaar vraagt om een preventieve aanpak van ruzies en pesten.

5. Voorwaarden

Voor het aanpakken van pesten zijn de volgende voorwaarden van belang:

- Iedereen dient ervan doordrongen te zijn dat pestproblemen een negatieve invloed hebben op de intellectuele en emotionele ontwikkeling van de leerling.
- Het pestgedrag binnen een groep heeft zowel een negatieve invloed op het welbevinden van het individuele kind als op het pedagogisch klimaat binnen de groep.
- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders/ verzorgers.
- Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna zij in kennis worden gesteld van de regels die op school worden gehanteerd.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- Wanneer pesten (ondanks alle inspanningen) toch de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van de directie en evt. externen nodig.
- Er is een vertrouwenspersoon op school die voor zowel kinderen als ouders inzetbaar is.

In de gedragscode ter preventie van ongewenst gedrag (Markant S. M., 2012) staan de volgende uitgangspunten:

6. Preventieve maatregelen op school

Gouden weken

De eerste acht weken van het schooljaar ("Gouden weken") zijn vooral belangrijk voor het vormen van een goed pedagogisch klimaat. In de dagelijkse praktijk doen we door middel van allerlei groepsvormende spelletjes en activiteiten.

The Leader in Me

Een belangrijke pijler onder de schoolcultuur en het pedagogisch klimaat is de methode "The Leader in Me". Deze methode is gebaseerd op de 7 gewoonten van effectief leiderschap van Stephen Covey. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken.

De Amerikaan Sean Covey (zoon van Steven Covey) heeft speciaal voor het basisonderwijs de werkwijze 'The Leader in Me' ontwikkeld. Het uitgangspunt van The leader in Me is, dat je de invloed op je leven kunt vergroten door (zelf-)leiderschap te tonen, ook al is de wereld niet maakbaar. Het gaat erom leerlingen die gewoonten mee te geven die hen helpen zichzelf te ontwikkelen en de relaties met anderen te versterken. We gebruiken hiervoor de zeven gewoonten van Stephen Covey:

1. Ik ben proactief (ik kan kiezen en neem mijn verantwoordelijkheid voor mijn keuzes)
2. Ik begin met het eind in gedachten (ik heb een doel voor ogen)
3. Ik doe belangrijke dingen eerst (eerst werken dan spelen)
4. Ik denk win-win (niet alleen ik, niet alleen jij, maar beter voor ons allebei)
5. Eerst begrijpen, dan begrepen worden (ik luister, vooral met mijn ogen en mijn hart, om jou te begrijpen)
6. Creëer synergie (samen kunnen we meer dan alleen)
7. Houd de zaag scherp (ik zorg goed voor mezelf)

Ter voorkoming van ruzies en pesten zijn met name de onderstaande gewoonten van belang:

Gewoonte 1: Wees proactief - Je maakt je eigen keuzes

Hoewel we niet kunnen bepalen wat er allemaal op ons afkomt, kunnen we wel kiezen hoe we daarmee omgaan. 'Wees proactief' gaat over de vraag: neemt een kind die keuzevrijheid ook serieus? Als iets fout dreigt te gaan, hoe kun je daar dan zelf iets aan doen in plaats van iemand anders de schuld te geven? Als leraar leren wij de kinderen initiatief te nemen en keuzes te maken. Door ze hun eigen verantwoordelijkheid en leiderschapstaken te geven, krijgen ze steeds meer regie over hun eigen leven.

Gewoonte 4: Denk win-win - Zoeken naar voordeel voor iedereen

Als er ruzie is, of een verschil van mening, dan moet de oplossing voor beide partijen goed zijn, anders gaat het niet werken. Deze gewoonte gaat over denken vanuit overvloed, samen succesvol zijn: welke oplossing werkt voor iedereen? Denk hierbij aan het voorkomen of oplossen van pestgedrag.

Gewoonte 5: Eerst begrijpen, dan begrepen worden - Luister voordat je praat

Als volwassenen zijn we nogal eens geneigd om bij leerling-problemen de oplossing direct te willen aandragen. We zijn immers volwassen en ervaren, hebben zaken zelf meegemaakt. Het effect is echter dat leerlingen reactief gedrag vertonen en geen eigenaar zijn van de oplossing, met als

resultaat... geen (blijvend) resultaat. Daarbij moeten de leerlingen leren om empathisch te luisteren (wat hoor je, wat zie je, wat voel je?). Dit vergt veel training, maar is voor leerlingen (en volwassenen) ontzettend belangrijk voor goede relaties met anderen.

Gewoonte 6: Synergie - Samen is beter

Synergie draait om samenwerken. Het gaat hier niet alleen over de samenwerking in schoolverband. Het lijkt op win-win, maar win-win gaat over jouw manier van denken: welke oplossing is goed voor iedereen? Synergie gaat over hoe je samen tot de beste oplossing komt. Als we het standpunt van de ander echt proberen te begrijpen, en eigen standpunten los kunt laten, dan ontstaat er ruimte voor nieuwe – en betere! – oplossingen.

Successpiegel

Nieuw inspectiekader met focus op eigen kwaliteit

Het kwaliteitsdenken heeft een impuls gekregen sinds de inspectie, naast de basiskwaliteit, (wat moeten het bestuur en de school) nu ook de eigen kwaliteit van scholen (wat willen het bestuur en de school) nadrukkelijk meeweegt in het nieuwe inspectiekader. Dat vraagt om een andere benadering van kwaliteit en dus ook om andere meetsystematiek.

Bevragen wat er toe doet

Met de Succes!Spiegel hebben we een instrument waarbij we met een adaptieve vragenlijst een meer bruikbaar resultaat kunnen meten. De Succes!Spiegel brengt eigen kwaliteit zodanig in beeld dat scholen er meteen werk van kunnen maken! Via doelgerichte overzichten presenteren we niet alleen bruikbare resultaten, maar geven we ook directe aangrijpingspunten voor reflectieve dialoog en concrete actieplannen. De vragenlijsten zijn optimaal afgestemd op het nieuwe inspectiekader. We bevragen enkel wat er écht toe doet! Tevens zijn de vragenlijsten adaptief. Zo beperken we de vragenlast tot het maximum! Op deze wijze krijgt het eigen verhaal van de school alle ruimte.

Concrete plannen

Met de resultaten die uit de vragenlijsten van de Succes!Spiegel naar voren komen kunnen we concreet aan de slag. Het sluit aan bij het nieuwe onderzoekskader van de inspectie en zorgt ervoor dat we in beeld brengen waar we als organisatie staan. De scholen worden ontzorgd doordat Scholen met Succes de vragenlijsten uitzet. De resultaten zijn in een duidelijk overzicht te lezen in het dashboard. De directie maakt een eerste analyse en start de reflectieve dialoog met het team, de ouders van de MR en eventueel de leerlingenraad. Van hieruit ontstaan concrete actieplannen voor de verbeterpunten. Alles kan genoteerd worden in een handige rapportage, welke deels al is ingevuld door het systeem. Deze rapportage is te delen met alle belanghebbenden zodat de scholen voldoen aan de meervoudige publieke verantwoording (MPV).

7. Stappenplan aanpak ruzies en pestgedrag

De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de degene die pest, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen. Een leerkracht kan ook zelf het idee hebben dat er sprake is van pestgedrag in de klas of daarbuiten. In zo'n geval kan de leerkracht een algemeen probleem aan de orde stellen, om zo tot het probleem in de groep te komen.

- Probeer eerst zelf (en samen) de ruzie/het pesten op te lossen door te praten
- Kom je er samen niet uit en blijft die ander jou lastig vallen, ga dan naar de meester of juf
- De meester of juf gaat met beide (of meer) kinderen praten en probeert samen met de kinderen de ruzie/het pesten op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken.
- Bij herhaling van ruzie/pesterijen tussen dezelfde leerlingen volgen sancties (bijv. gesprek met ouders erbij). Er wordt een notitie gemaakt in het leerlingvolgsysteem.
- Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld, zoals het CJG.
- In extreme gevallen kan een kind geschorst en uiteindelijk verwijderd worden (zie protocol "Time-out, Schorsing en Verwijdering van leerlingen" van Markant Onderwijs).

8. Vijf-Sporen aanpak bij pesten

In het "Nationaal Onderwijs Protocol tegen pesten" is de 5-sporen aanpak beschreven. In het Psychosociaal Veiligheidsplan van Markant Onderwijs is deze 5-sporen aanpak overgenomen. Deze aanpak is gericht op het slachtoffer, de pester/ruziezoeker, de meelopers (de groep), de ouders en de leerkracht (en het schoolteam).

1. Begeleiding van een kind dat gepest wordt

- medeleven tonen, luisteren en vragen (hoe en door wie wordt het gepest)
- nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat hij/zij doet voor, na en tijdens het pesten; huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken; de leerling laten inzien dat je ook op andere manieren kunt reageren - zoeken en oefenen van een andere reactie
- het kind laten inzien waarom een kind pest
- nagaan welke oplossing het kind zelf wil
- sterke kanten van het kind benadrukken
- belonen als de leerling zich anders/beter durft op te stellen
- praten met de ouders (mits het kind dat wil)
- het gepeste kind niet overbeschermen en teveel in een uitzonderingspositie zetten ten opzichte van de rest van de groep. Dit zou pesten weer in de hand kunnen werken
- zonodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt (bijv. sociale vaardigheidstrainingen in of buiten school).

2. Begeleiding van de pester

- praten, zoeken naar de reden van het pesten/ruzie maken (zie oorzaken van pesten)
- laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor het slachtoffer
- excuses laten aanbieden
- in laten zien welke sterke/leuke kanten het slachtoffer heeft
- kind leren niet meteen kwaad te worden
- prijzen/belonen als het kind zich aan de regels/afspraken houdt en/of een andere/betere manier van reageren toont
- gesprek met de ouders; elkaar informeren en overleggen; inleven in het kind (hoe komt dit kind tot pesten?); zonodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt.

3. De middengroep betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem door:

- met de kinderen te praten over pesten en over hun eigen rol daarin
- met de kinderen te overleggen over mogelijke oplossingen en wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen
- samen met de kinderen te werken aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen
- hulp aan de zwijgende middengroep door het melden van signalen van pesten te stimuleren.

4. Hulp aan de leerkracht

Deze hulp kan de vorm hebben van achtergrondinformatie over het verschijnsel zoals signalen, oorzaken, gevolgen en concrete (preventieve en curatieve) aanpakmogelijkheden.

5. Adviezen aan ouders

Adviezen aan ouders van het gepeste kind:

- blijf in gesprek met uw kind
- als pesten op straat gebeurt en niet op school, kunt u het best contact opnemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken
- pesten op school kunt u direct met de leerkracht bespreken
- door complimenten kan het zelfrespect van uw kind vergroot worden
- stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt
- werk samen met school. Dit kan door: aanleveren van informatie, het geven van suggesties en het ondersteunen van de aanpak door de school.

Adviezen aan ouders van kinderen die pesten:

- neem het probleem serieus
- raak niet in paniek, elk kind loopt kans pester te worden
- probeer achter de mogelijke oorzaak te komen
- maak uw kind gevoelig voor wat het een ander aandoet
- corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem en beloon het goede gedrag
- maak uw kind duidelijk dat u achter de aanpak van de school staat.

9. Aanvullende informatie

Aanstellen van een contactpersoon en een vertrouwenspersoon

Zelfs al doe je als school een krachtige poging om het pesten tegen te gaan, dan nog kan pesten de kop op steken. In dat geval is het belangrijk dat het slachtoffer altijd bij een schoolvertrouwenspersoon of stichtingsvertrouwenspersoon moet kunnen aankloppen voor hulp. Vertrouwenspersonen worden aangesteld door resp. het bevoegd gezag en de schoolleiding en gepubliceerd in de schoolgids en de informatiekalender. Voldoen de contacten met vertrouwenspersonen niet, dan is er de mogelijkheid een klachtenprocedure in werking te stellen. Klachtencommissie en klachtenprocedure wordt ingesteld door het bevoegd gezag van de school. Adres staat in de schoolgids, de procedure is op aanvraag verkrijgbaar

Protocol “Time-out, Schorsing en Verwijdering van leerlingen” (Markant S. M., 2012)

Indien een leerling gedrag vertoont wat grenzen overschrijdt en de veiligheid van andere leerlingen, leerkrachten of zichzelf in het geding komt dan treedt bovenstaand protocol in werking.

Bijlage

Websites over Pesten en aanverwante onderwerpen

1. www.pesten.nl
2. www.sire.nl
3. www.ouders.net
4. www.markantonderwijs.nl

Bibliografie

- Kanjer. (2019). *kanjertraining.nl/uncategorised/opvoed-pestent/*. Opgehaald van Kanjertraining: <https://www.kanjertraining.nl/uncategorised/opvoed-pestent/>
- Markant, S. M. (2012). Gedragscode ter preventie van ongewenst gedrag. *Gedragscode ter preventie van ongewenst gedrag*. Breda: Stichting Markant Onderwijs en vrije school Breda.
- Markant, S. M. (2018). Psychosociaal Veiligheidsplan. Breda: Stichting Markant Onderwijs en Vrije school Breda.